

Om Betingelserne for Tvangsindlæggelse af sindssyge.

Af Cand. jur. *F. Rüdinger.*

Foredrag, holdt i Juridisk Forening den 31. Marts 1898.

Mine Herrer!

Naar jeg i Aften som Emne for et Foredrag har valgt Spørgsmaalet om Betingelserne for Tvangsindlæggelse af sindssyge, har jeg gjort det, fordi jeg i det praktiske Liv har set den Nødstilstand, der i Virkeligheden i Øjeblikket findes som Følge af den herskende Opfattelse af det Cirkulære, Justitsministeriet udstedte under 11. Juni 1895 angaaende Betingelserne for Politiets Bistand ved Tvangsindlæggelsen af sindssyge. Saa tænkte jeg mig imidlertid ogsaa, at Tiden maaske var kommen for en saglig Diskussion af dette Emne, som hidtil kun har formaaet at sætte Splid mellem Læger og Jurister. Jeg skal nu gribe Sagen saa praktisk an som muligt, idet jeg tror derved lettere at faa Dem til at forstaa Lægernes Standpunkt, som er det, jeg indtager, og for at ikke atter i Aften Sindene skulle komme i Oprør, skal jeg afholde mig fra at komme ind paa nogen af de celebre Tvangsindlæggelser fra de sidste Aar. Jeg haaber desuden, at det Materiale, jeg skal forelægge Dem i Aften, og som jeg væsentlig har indsamlet under et Studieophold i Sommer paa St. Hans Hospital, vil være tilstrækkeligt til Belysning af de Anskuelser, jeg her skal forfægte.

Forinden jeg gaar over til mit egentlige Emne, skal jeg imidlertid sige et Par Ord om, hvad Lægevidenskaben

forstaar ved Sindssygdom. Ved Sindssygdom forstaas de Hjernelidelser, hvis psykiske Symptomer ere de fremtrædende. Psykiatrien lader sig imidlertid ikke nøje med denne i og for sig ret ubestemte Definition; tværtimod giver den en hel Række kliniske Sygdomsbilleder, Melankolien, Manien, den stuporøse Tilstand, Forryktheden o. s. v., hvorunder de enkelte Sygdomssymptomer maa henføres. Diagnosen: Sindssygdom er derfor ikke saa ubestemt, som man maaske paa Forhaand kunde være tilbøjelig til at tro. Dette udelukker selvfølgelig ikke, at det i et givet Øjeblik kan være vanskeligt for Lægen at afgøre, om netop de Symptomer ere til Stede og med den Styrke, som kræves ved det enkelte kliniske Sygdomsbillede. Her hjælper dog atter Erfaringen Lægen, idet han om en Del Sindssygdomme ved, at Lidelsen er kronisk; dette gælder saaledes særlig om Forryktheden, hvor Lægen derfor ogsaa altid bør vogte sig for at attestere, at Patienten ikke er sindssyg, selv om Forfølgelsesforestillinger eller andre Vrangforestillinger ikke i Øjeblikket komme til Orde. Fordi nu en sygelig Sindstilstand ikke kaldes Sindssygdom i snævrere Forstand, er dermed imidlertid ikke givet, at den er normal. Mellem de egentlig sindssyge og de normale gives der nemlig — foruden de neuropatiske — en Del Mennesker, hvis Særegenhed er den, at deres Hjerne fra Fødslen eller under Udviklingen har faaet et forkert Anlæg, hvoraf Følgen er den, at de opfatte mange af Livets Begivenheder vrangt og reagere anderledes paa dem end normale Mennesker. Det er bl. a. disse aandelige Individuer — Idioterne, de imbecile, de »sindsujævne« — der fylde Fængsler og Fattiggaarde, thi de kunne sjælden bestaa i Kampen for Tilværelsen paa Grund af deres ringere Arbejdsdygtighed og besynderlige Adfærd. Men der er én Ting til ved dem, som er værd at lægge Mærke til, og det er den, at deres svage Refleksionsevne og ofte impulsive Temperament idelig faar dem til at svinge over i de egentlige Sindssygdomsformer. Disse Sygdomsformer henføres da nu ogsaa

af teoretiske og praktiske Grunde under Begrebet Sindssygdom i videre Forstand, og i hvert Fald er det dette videre Begreb, som maa lægges til Grund ved Undersøgelserne om Sindssygdommens retlige Betydning i de forskellige Retninger, hvor Spørgsmaalet i saa Henseende kan opstaa. Hvad Spørgsmaalet om sindssyges Tvangsindlæggelse angaar, maa man saaledes sige, at baade de sindssyge i snævrere Forstand og Invaliderne kunne være aldeles ufarlige, men de kunne rigtignok ogsaa begge være højst farlige og derfor uskikkede til at leve paa fri Fod; Invalidegruppen tæller saaledes sikkert en stor Del af de farligste Forbrydere i sin Midte, navnlig da vist mange af Anarkisterne. Paa den anden Side er der ogsaa nutildags Enighed mellem erfarne Sindssygelæger og Juristerne om, at Tilregnelighedsspørgsmaalet, Spørgsmaalet om Tvangsindlæggelse og Umyndiggørelse af sindssyge og disses Ret til Ægteskab ikke beror alene paa, om Sindssygdom er til Stede eller ej; hvad særlig nærværende Spørgsmaal angaar, kan jeg forsikre Juristerne, at enhver Overlæge paa en Sindssygeanstalt — og ikke mindst Pontoppidan, medens han var Overlæge paa 6te Afdeling, hvor de sindssyge jo hyppig komme ind blot for at udstaa en Eksacerbation af en kronisk Sindssygdom — aarlig udskriver mangfoldige sindssyge, vel vidende, at de endnu ere syge, maaske uhelbredelig sindssyge.

I denne Forbindelse kan jeg for øvrigt ved et Eksempel illustrere for Dem, hvor let en Lægmand tager fejl, naar han vover sig ind paa det psykiatriske Omraade og kritiserer erfarne Sindssygelægers Diagnoser. De huske sikkert endnu, hvorledes for 5—6 Aar siden en Adelsmand, der havde forødt sit Gods, som var sat under Administration, bragte en lille dansk Bys Borgere i ædel Harme mod Værgen og Autoriteterne, fik dem til at attestere, at han ikke var sindssyg, og indgaa til Ministeriet med en Adresse om Ophævelse af Umyndiggørelsesdekretet over deres adelige Blikkenslager og mekaniske Geni. Jeg er nemlig kommen

i Besiddelse af et Brev fra denne sindssyge, som en skønne Dag faldt ind ad Døren til en Embedsmand, der ikke havde det ringeste Kendskab til Brevskriveren. Brevet viser os en Patient i den dybe sjælelige Opløsningstilstand, som er Resultatet af en fleraarig, alvorlig Sindssygdom, og hvor den syge i den Grad gaar op i sine Hallucinationer — i dette Tilfælde af seksuel Art — at han kun sjældent kan sanse eller tænke paa andet. Brevet lyder saaledes:

Hr. N. N.

R. af Db., Dbmd., p. p.

Testiklerne ere Ventiler, der tjene til at bortføre det overflødige Æggevidestof i Blodet.

Den, der ved dette, er slet ikke afhængig af disse Dele og kan beherske dem. Og han holder sig ganske borte fra hele det væmmelige Udhalervæsen, og da navnlig fra det berømte og berygtede Sodometeri-Rytteri.

Tænk Dem nu, Hr. N. N., hvad det vil sige, at et helt Samfund, den fine Portion, giver sig af med en Mand, der ved Besked om ovenstaaende, og fordi det ikke forstaar det, piuer, plager og fortrædiger ham til det Alleryderste. Hvorledes bedømmer De et saadant Samfund? Naar man endda spurgte ham om, hvorledes han bar sig ad, vilde jeg have ladet det gælde, men saadan rent hen i Vejret at plage en, fordi man ikke ved, hvad han gør, det er dog for tosset, for rundtosset. Og hvad vedkommer saa Enkeltmands Kønsforhold Samfundet? Det er jo det rene Pernittengryneri ligesom Schous. Maa vi være her — hvad behager? Det er jo dog for galt.

Angaaende Testiklernes Funktion beder jeg Dem spørge enhver Læge.

Deres ærbødige

N. N.

Mon ikke de brave Borgere ville blues ved at høre, hvorledes deres fine Protegé senere har tet sig, og mon vi ikke alle kunne lære heraf, hvor varsomme vi skulle være med at omstøde ansete Lægers Diagnoser; saa lide vi ikke den Tort sent eller tidlig at skulle indrømme, at Lægen dog havde Ret, hvad enten det nu er »Testiklernes Funktion« eller »Pløkker i Bøffen« eller andre interessante Iagttagelser, som ved Lejlighed forraade den sindssyges forrykte Tanker. Hvad Lægmand kalder Sindssygdom, er nemlig i Reglen kun de senere eller

seneste Stadier af det, Lægen allerede ser som Sinds-
sygdom, mens denne er i sin Vorden, og Lægen ser hyppig
allerede fra første Færd den sandsynlige Prognose for Syg-
dommen og dennes Forløb.

Men — for at gentage det, hvorom der for øvrigt slet
ikke tvistes — Sinds sygdom er i og for sig ikke tilstræk-
kelig Motivering af en Tvangsindlæggelse.

Justitsministeriets Cirkulære af 11. Juni 1895 anses i
Almindelighed enten som Udtryk for den bestaaende Rets-
ordning paa dette Omraade eller vel endog ofte som Hjemme-
len for denne. Cirkulæret gaar ud paa følgende: Delirister
og formentlige sindssyge, som medføre overhængende Fare
for Voldshandlinger, kunne uden videre Formalitet indlæg-
ges ved Politiets Bistand paa en Sindsygeanstalt. Det
samme gælder om Personer, der træffes paa Gaden eller
lignende Steder i »formentlig sindssyg Tilstand«. I denne
sidste Bestemmelse er Cirkulæret rigtignok gaaet vel vidt, i
al Fald efter Ordenes ligefremme Forstaaelse. Hvorfor fare
saa haardt frem mod de sindssyge, naar de vise lidt be-
synderlig Adfærd paa Gaden, medens man samtidig lægger
Familien store Hindringer i Vejen for Indlæggelsen, naar
de i deres Hjem genere deres Omgivelser, saa at Samlivet
er uudholdeligt, eller prostituere og ruinere sig selv eller
deres nærmeste? Samler den sindssyge Gadeopløb, kan
man jo mulktare dem, der ikke kunne lade en sindssyg
Stakkel gaa i Fred, og køre den sindssyge til hans Hjem;
Familien kan da afgøre, om der er nogen Grund til Ind-
læggelsen. Det er overhovedet en Gaade, hvilken Hjemmel
man kan have til en saadan Bestemmelse, naar man sam-
tidig mener at burde begrænse Familiens Ret til at tvangs-
indlægge sine generende sindssyge i den Grad, man gør.
Bestemmelsen har imidlertid gjort stor Nytte under de for-
haandenværende Retstilstande, idet sindssyge, som absolut

trængte til Indlæggelse, men ikke kunde blive indlagte paa Grund af de følgende Bestemmelser i Cirkulæret, straks bleve indlagte, naar de overtraadte Politivedtægten. Det har derfor i mange Tilfælde i de sidste 3 Aar været Familiens sidste »Haab«, at den sindssyge vilde gøre Skandale paa Gaden, idet man derved undgik Udsigten til større Ulykker. Naar f. Eks. en Familie, hvor det ikke er Skik, at Natten tilbringes i Detentionslokalet, er saa ulykkeligt stillet, at et af dens Medlemmer af en sygelig Trang periodisk hengiver sig til Drik — Dipsomani — i en saadan Grad, at han til Tider trænger til Indlæggelse i en Sindssygeanstalt, kan han ikke tvangsindlægges — naar der da ikke er overhængende Fare for Voldshandlinger — før Politiet attraperer ham paa Gaden i beruset Tilstand. Tilfældet har for øvrigt foreligget i Praksis med en Dame af de bedre Samfundskredse, hvis Mand først opnaaede at faa hende indlagt, da hun — bogstavelig — var »samlet op fra Rendestenen« af Politiet.

I alle andre Tilfælde end de nævnte kan Tvangsindlæggelse af sindssyge nemlig kun finde Sted efter Ordre fra Politimesteren selv eller hans Fuldmægtig — i Kjøbenhavn en Politiinspektør — og disse skulle fordre dels en Begæring fra den, hvem Forsorgen for den sindssyge retslig paahviler, dels en Attest fra en Læge, der paa Grundlag af en i den nærmeste Tid anstillet Undersøgelse bevidner, at den paagældende er sindssyg, og at hans Indlæggelse i en Sindssygeanstalt er fornøden for at afværge Fare for ham selv eller hans Omgivelser.

Cirkulæret afgør intet om, hvem Forsorgen for den sindssyge retslig paahviler; i Praksis er Forholdet det, at den nærmeste Slægt betragtes som Værge for den sindssyge i Henseende til Spørgsmaalet om Indlæggelsen og Udskrivningen fra Hospitalet, uden at der behøves nogen særlig Værgebeskikkelse hertil. Hjemmelen for denne Praksis findes sikkert endnu i D. L. 1—19—7 (tilbyde hans Frænder hannem), der er fremgaaet af Slægtens oprindelige

Værgemaal over dens enkelte Medlemmer — det patriarkalske Værgemaal — som paa dette Omraade er bibeholdt i Praksis lige ned til vore Dage. Efter dansk Ret er det jo sikkert, at der overhovedet ikke tilkommer den beskikkede Værge nogen Myndighed over den umyndiggjortes rent personlige Forhold, jfr. D. L. 3—17—2, i hvert Fald ikke, naar denne Myndighed ikke er tillagt ham i Beskikkelsen. Da det endog er utvivlsomt, at Værgebeskikkelsen ikke kan indeholde Hjemmel for Værgen til at gribe ind i den umyndiggjortes rent personlige Forhold, naar nogen anden kan paavise en Hjemmel til at varetage disse Forhold, jfr. for sindssyge D. L. 1—19—7, og da der som Regel slet ikke er Brug for en formueretlig Umyndiggørelse af sindssyge, der enten intet eje eller ingen uheldige Dispositioner kunne træffe, saa længe Opholdet paa Anstalten varer, gør man sikkert rigtigt i ikke at kræve en særlig Umyndiggørelsesakt for Tvangsindlæggelsens Skyld, derimod bør man bibeholde den af Praksis fastholdte Regel om Slægtens Ret til at tage Bestemmelse om sindssyges Indlæggelse paa en Sindssygeanstalt, saa meget mere som vi paa dette Omraade endnu savne en Autoritet, der med den fornødne Hurtighed og Kyndighed kan træffe de nødvendige Foranstaltninger. Dertil kommer, at det sikkert i de allerfleste Tilfælde er i den sindssyges egen Interesse, at Familien let og uden besværlige Formaliteter kan tage sig af hans Forhold, indlægge ham, naar det er nødvendigt, og forlange ham udskrevet, naar han atter kan leve paa fri Fod, fremfor at lade Afgørelsen heraf bero hos en maaske kun *ad hoc* beskikket Værge; den, der er fortrolig med disse Forhold, har næsten daglig Lejlighed til at beundre de store personlige Ofre, som bringes af de fleste sindssyges Familier, for at de syge kunne leve ude i Livet saa længe som muligt. Mod temerære Tvangsindlæggelser har man jo tilstrækkelig Garanti i Overlægens Ansvar.

Med Hensyn til Fortolkningen af den sidste Betingelse i Cirkulæret er der Enighed i Praksis baade mellem Læger

og Jurister: Ved Fare for den paagældende selv eller hans Omgivelser forstaas Livsfare (Fare for Selvmord) og Fare for legemlig Overlast. Ogsaa jeg er af den Anskuelse, at strenge juridiske Fortolkningsprincipper maa føre til denne Fortolkning; thi der gives jo ellers i Cirkulæret slet ingen Anvisning paa nogen Begrænsning i de Retsgoders Art, Faren skal true, og da dette sikkert har været Meningen, nødsages man til kun at medtage de Retsgoder, hvis Krænkelser kan betegnes som »Fare« for ethvert Menneske.

Om den lovlige Hjemmel for dette Cirkulære siger det selv ikke det mindste; derom kan der imidlertid ingen Tvivl være, da Cirkulæret endog synes at være i Overensstemmelse med D. L. 1—19—7, der kræver, at man for at tages i Forvaring af Familien eller det offentlige skal være »rasende eller galind«. Efter Datidens Opfattelse af Begrebet »Galskab« kan ved disse Ord kun forstaas de alvorligste og farligste Former af Sindssygdom, navnlig den maniakalske Tilstand og de mest typiske Forrykthedsformer. Det maa imidlertid bestemt bestrides, at D. L. 1—19—7 kan anvendes som Grænsebestemmelse nutildags for Retten til at tvangsindlægge sindssyge. Der er nemlig Forskel paa at anbringe de sindssyge, som man gjorde i gamle Dage, i Pesthuset, og saa indlægge dem i vore moderne Sindssygeanstalter, hvor Stat og Kommune ofre Millioner aarlig for at skaffe dem en saa hyggelig Tilværelse som mulig, hvor Behandlingen ledes efter moderne humane Principper, hvor der ikke gøres større Skaar i de syges Frihed, end deres Sygdom nødvendiggør, hvor de fredelige spadserer frit omkring, og hvor man ser dem, der den ene Dag maa holdes i Celle, faa Dage efter foretage Spadsereture i Omegnen under Ledsagelse¹⁾. Jeg maa derfor bestemt pro-

¹⁾ Jeg føler Trang til her at bringe en Tak til Overlægerne Pontopidan og Rohmell for den Lejlighed, de paa forskellig Vis have givet mig ikke blot til at erhverve mig praktisk Kendskab til de hyppigst forekommende Former af Sindssygdom, men ogsaa til at se det beundringsværdige Arbejde, som paa Sindssygeværnsanstalts

testere mod, at det skulde være god praktisk Jura endnu at anvende Chr. V.s Lovs Bestemmelser om Frihedsberøvelse af »galne« ved Indlæggelse i Pesthuset paa Nutidens Indlæggelse af sindssyge i vore moderne Sindssygeanstalter.

Hvad dernæst selve Cirkulæret angaar, skal jeg her gøre særlig Lægerne opmærksom paa, hvad jeg tror, de ikke ere klare over, at et Cirkulære ikke er en Lov eller har Retsvirkning som en Lov. Nu er Cirkulæret vel bindende for Politimestrene, saaledes at deres Assistance ikke kan paakaldes i andre Tilfælde end de i Cirkulæret nævnte; men uden for disse Tilfælde bliver det et Spørgsmaal, som Domstolene maa afgøre under en eventuel Sag for Overtrædelse af Strfl. § 211 eller en Erstatningssag, i hvilket Omfang private ansvarsfrit selv kunne tvangsindlægge deres sindssyge. Thi at private lovlig kunne tvangsindlægge sindssyge, derom kan der sikkert ikke være nogen Tvivl, og det sker jo for øvrigt ogsaa næsten daglig. Heller ikke er Fællesregulativet for Statens Sindssygeanstalter af 3. Novbr. 1888 til Hinder for Indlæggelsen, idet dette ikke afgør, i hvilke Tilfælde Tvangsindlæggelse bør kunne finde Sted, men lader Overlægen træffe denne Afgørelse for hvert enkelt Tilfælde i Henhold til vor Lovgivnings Regler derom. At det er en ufuldkommen Retstilstand, at private selv maa tvangsindlægge i de tvivlsomme Tilfælde, skal derimod gerne indrømmes. De Undersøgelser, som i det følgende skulle anstilles, faa derfor praktisk Betydning derved, at de, hvis Domstolene billige dem, ere Udtryk for gældende dansk Ret, og udsteder en Læge i de Tilfælde, hvor Politiets Bistand til Tvangsindlæggelsen forbydes i Cirkulæret, men Indlæggelsen dog har Hjemmel i vor Ret i Henhold

Omraade er gjort i vort Aarhundrede i Humanitetens Navn. Den, der har set Forholdene paa vore Sindssygeanstalter, kan umulig istemme Raabene om moderne Blykamre o. s. v., men maa tværtimod prise den opofrende Menneskekærlighed og de Barmhjertighedsgerninger, som her med store personlige Ofre udvises mod disse de ulykkeligste og utaknemmeligste af alle syge.

til Nødrettens Grundsætning, jfr. den følgende Udvikling, en Farlighedsattest og derved opnaar, at Politiet medvirker til Indlæggelsen, har han i al Fald ikke gjort sig skyldig i noget Retsbrud efter Strfl. § 211; hans hele Forseelse er derfor i et saadant Tilfælde ganske formel (Strfl. § 155) og vil hverken blive paatalt eller kunne medføre Erstatningsansvar.

Tvangsindlæggelse bør nu for det første kunne finde Sted for den syges Helbredelses Skyld. Der er et fælles Træk hos alle sindssyge, som De vel maa lægge Mærke til: den manglende eller mangelfulde Sygdomserkendelse. Begynder de syge først at indse, at de ere syge, er det som Regel Tegn paa, at de ere ved at komme sig. Af denne Grund kan man netop heller ikke principielt respektere denne Vilje. Hvorvidt Indlæggelse paa en Sindssygeanstalt vil være nødvendig, afhænger i Virkeligheden af mange Omstændigheder, først og fremmest af Sygdommens Art og Forløb, som den syge jo ikke kan have nogen Forestilling om, og som Lægen i Reglen slet ikke bør fortælle ham, og dernæst af de Farer og Gener, Sygdommens nuværende eller senere Stadier kunne medføre enten for ham selv eller andre. I saa Henseende komme naturligvis de Forhold i Betragtning, hvorunder den syge lever, saa at det netop af denne Grund kan være nødvendigt navnlig hos fattige Folk at tvangsindlægge endog meget lette Tilfælde. Som Eksempel kan jeg nævne en Familie, der boede paa en Kvist i Baghuset i en Rønne i Grønnegade, hvor de havde to smaa Værelser; i disse laa Mand, Kone og 7 Børn; Manden gik om Natten paa Gulvet, da »Stemmerne« forbød ham at sove. Han havde ingen Sygdomserkendelse, skønt han havde haft 4 lignende Anfald tidligere, hvorunder han hver Gang havde været paa 6te Afdeling. Anfaldene begyndte hver Gang paa samme Maade, og naar han blev rask, indsaa han altid, at han havde været syg. Konen hentede en Læge, men da denne kom, sagde Manden, at det var Konen, der var sindssyg, og da Lægen ikke troede,

at der var Fare endnu for Selvmord, mente han ikke at have Ret til at attestere, at han var farlig for sig selv. Da nogen Tid efter Stemmerne ogsaa forbød ham at spise, hentede Konen en Kommunalæge, der tog Ansvaret for Indlæggelsen paa sin Kappe. Patienten var da allerede ovre i en typisk Melankoli og burde for længst have været indlagt.

Der er vist ingen af Dem, der tvivler om, at Tvangsindlæggelse i et saadant Tilfælde bør være berettiget. Ganske vist kan Tvangsmadning med Mavesonde foretages i Hjemmet, men selv om Familien havde haft Raad til at honorere Lægens daglige Besøg, vilde der selvfølgelig ikke kunne være Tale om en effektiv Kur i disse Omgivelser; Konen maatte tilmed gaa paa Arbejde for at tjene Brødet til Familien.

Jeg skal derefter nævne Dem et Par Eksempler, hvor Tvangsindlæggelse var nødvendig, dels for Helbredelsens Skyld, dels for at bevare disse unge Pigers Sundhed, Moral og tidligere gode Rygte.

En ung Pige, 20 Aar gl., havde indtil et halvt Aars Tid før Indlæggelsen altid været en naturlig og sædelig ung Pige. Hun skildres af Moderen som livlig og omgængelig, lærvillig og anstændig, paa-passelig, tro og sanddru; hun havde i 3 Aar været Ekspeditrice i en større Forretning og paa egen Bekostning taget Undervisning i Tysk, Tegning og Bogholderi. I Januar—Februar 1896 blev hun efter at have lidt en Skuffelse af erotisk Art deprimeret og sad stille hen uden at tage sig noget til. Hun blev dengang en Maanedstid behandlet paa 6te Afdeling. Efter Udskrivningen var hun en Tid naturlig, livlig og omgængelig, ikke overstadig lystig. Senere begyndte hun at blive kaad, lystig syngende, uordentlig, blev længe ude om Aftenen, lod sig traktere og føre omkring paa Forlystelsessteder af Journalister og Officerer og var i 14 Dage slet ikke hjemme. Paa dette Tidspunkt gjorde Familien, der nærede alvorlige Bekymringer for det Liv, hun førte, store Anstrengelser for at faa hende indlagt paa 6te Afdeling, men disse strandede paa, at Lægen ikke mente at kunne udstede Attesten i den af Politiet forlangte Form. Hun fortsatte saa sit vilde Liv, kaldte sig ved et andet Navn, pantsatte sit Tøj og andre Ejendele. En af hendes Herrebekendte indbildte hende, at hun

var uægte Barn af en Grev S., hvorfor hun antog dennes Navn; nogle andre unge Herrer havde Løjer med at lade, som om de havde Fuldmagt til at ansætte hende som Sangerinde paa Tivolis Arenateater, holdt Sangøvelser med hende, fik hende til at møde yderst pyntet og friseret i Arenateatret hver Aften, traktede hende og morede sig med at se, hvor let de kunde bilde hende alting ind. Det anses dog for sikkert, at hun ikke har indladt sig paa Samleje. Den 30. Oktbr. s. A. Kl. 2¹/₂ om Natten blev hun truffet paa Gaden, støjende, raabende og skrigende, var ikke til at tale til rette. Hun blev bragt til Stationen og derfra om Formiddagen til 6te Afdeling, efter at hun havde fortalt Politiet, at hun havde meget travlt, da hun inden Middag skulde friseres og spise Frokost paa d'Angleterre. Hun var paa Kommunehospitalet meget smilende, indtog kokette Stillinger, talte hurtig og i affektet Jargon, pralede af sine udstrakte Herrebekendtskaber og ansaa sig for sikker paa Pladsen som Sangerinde. Hun stod jævnligen ud af Sengen, løb rundt paa Gulvet med udslaget Haar og forlangte at udskrives. Hun var ³/₄ Aar paa St. Hans Hospital; ved Afrejsen blev hun helt udstyret med Tøj af Hospitalets Legatmidler, da hendes eget Tøj var pantsat. Da hun blev rask, var hun yderst flov og skamfuld over det Liv, hun havde ført. Hun er senere igen indlagt paa Hospitalet, denne Gang for en Melankoli.

Denne unge Pige, hvis Sindssygdom en Lægmand maaske har vanskelig ved at forstaa, lider i Virkeligheden af en alvorlig Sindssygdom, den saakaldte cykliske Psykose, hvis Særkende er, at Patienten svinger mellem Depressions-tilstande, som kulminere i Melankoli, og Eksaltationstilstande, som kulminere i Mani. En anden ung Pige, der lider af den samme Psykose, havde Familien omtrent samtidig store Vanskeligheder ved at faa indlagt paa 6te Afdeling.

Hun var stærkt disponeret til Sindssygdom og havde 3 Gange tidligere haft lette Anfald af Depressionstilstande, hver Gang af 4 Maaneders Varighed. Under et Ophold paa Kommunehospitalet for en Ørelidelse blev hun urolig og opstemt, saa at Overlægen vilde flytte hende til 6te Afdeling, hvad Familien dengang modsatte sig. Hun blev saa udskrevet, men i den følgende Tid steg hendes Uro og Forvirring, hun løb omkring og slog forskellige Ting i Stykker, snakkede ustandseligt, undertiden brydende ud i krampagtig Latter. Nu ønskede Familien hende indlagt paa 6te Afdeling, men dette strandede paa Lægernes Frygt for under de daværende Forhold at udstede Farlighedsattesten i den forlangte Form og Politiets ubetingede Forlangende herom. Saa en Morgen forlod hun Hjemmet og blev om

Middagen indbragt paa 6te Afdeling af Politiet, som havde attraperet hende paa Grund af »Gadeuorden« — hun havde kørt Byen rundt i Droske uden at betale. Paa Hospitalet viste hun sig fuldstændig forvirret, var ikke til at faa et fornuftigt Ord ud af, sang og snakkede med »Stemmerne«, klædte sig af og rodede med sin Mad. Tilstanden bedredes hurtig, og hun udskreves efter et Par Maaneders Ophold paa St. Hans Hospital.

Naar Cirkulæret er affattet saaledes, som det er, kan man ikke forlange, at nogen Læge skal paatage sig Ansvaret for en Indlæggelse i Tilfælde som disse, før Tilstanden er bleven saaledes, at der er Fare for Liv eller Lemmer. En Læge, som skal leve af sin Praksis og derfor bliver ruineret, naar der startes en Skandalesag paa Grundlag af en Tvangsindlæggelse, kan imidlertid med Rette beklage sig over, at vi Jurister udstede et Cirkulære, der er saa dunkelt som Justitsministeriets Cirkulære af 11. Juni 1895; i dette Cirkulære bruges Udtrykket »Fare« ganske i al Almindelighed, skønt det dog er givet, at derved skal forstås en bestemt Fare. Naar dertil kommer, at Politiet — hvad der sikkert er fuldstændig rigtigt — fortolker Ordet Fare saa snævert, som det gør, jfr. foran, kan man ikke undre sig over, at Lægerne, der jo ingen Pligt have til at medvirke, bede sig fritagne derfor. Det er imidlertid overhovedet en Misforstaaelse at tro, at det er Lægen, der bør træffe Afgørelsen om og bære Ansvaret for en Tvangsindlæggelse; Lægen skal tværtimod kun skildre Tilstanden og attestere, at vedkommende er farlig i den ene eller anden Forstand; det burde saa være Øvrighedens Sag efter Konference med en Embedslæge at afgøre, om denne Art Fare bør medføre Tvangsindlæggelse. Dette Cirkulære har derfor i Virkeligheden forvoldt stor Skade og Gene i de Hjem, hvor der findes sindssyge, som trænge til en hurtig Indlæggelse. Tænk Dem blot engang, hvilke Følger det kunde have haft for den unge Pige, som blev trukket rundt paa Kafeer og Knejer af letsindige Herrer; hvem tør garantere, at hun ikke, hvis hun havde faaet Lejlighed til at fortsætte sit lette Liv, havde faaet baade Syphilis og Gonorrhoe og

Advarsel mod Utugt? Handle vi Jurister ikke letsindigt mod vore Medmenneskers Velfærd ved at nægte at yde Bistand til en saadan Tvangsindlæggelse, naar Lægen erklærer, at hendes Udskejelser ere Følgen af en virkelig Sindssygdom? Er det ikke at gøre »Friheden« til et Karrikaturbillede at nægte Politiets Bistand til en Tvangsindlæggelse som denne? Men maaske har Justitsministeriet forstaaet noget andet ved Ordet »Fare« end de Autoriteter, som føre Cirkulæret ud i Livet. I saa Fald trænge vi rigtignok til at faa en autentisk Fortolkning af dette Ord.

Jeg skal derefter forelægge Dem nogle Tilfælde, hvor Patienterne i Virkeligheden ikke vare farlige i den angivne Forstand, men hvor enten Samlivet med dem eller deres Opførsel over for fremmede var saa generende, at man ikke kunde forlange, at disse skulde bringe det Offer at lade de syge leve paa fri Fod. Eksemplerne ere her utallige, og jeg maa derfor indskrænke mig til at tage nogle enkelte i Flæng. Paa enhver Sindssygeanstalt findes nogle Patienter, som for at værge sig mod »de elektriske Strømme« eller lignende, o: deres egne Hallucinationer, barrikadere Døre og Vinduer med Møbler, som de bemægtige sig alle Vegne fra; de fylde endvidere deres Senge med alle mulige Genstande, som de, hvor de komme hen, rapse til sig, Natpotter, Spytebakker, Vandkander, Bøger etc.; uden at være egentlig farlige komme saadanne sindssyge idelig i Affekt, naar man tager Tingene fra dem. Man kan dog virkelig ikke forlange, at en Familie i Længden skal føre Krig med saadanne sindssyge! Hvorledes ville Hjemmene komme til at se ud, naar der maaske findes 2—3 generende sindssyge — Sindssygdom er jo arvelig —, som hver paa sin Vis pine og plage Familien? Jeg kan som Eksempel her yderligere nævne en forrykt Patient, jeg saa ved en af Pontoppidans Forelæsninger; han konstruerede alt efter sine forrykte Ideer; Menneskene inddelte han i Enere, Toere o. s. v., og paa Grundlag heraf anstillede han vidtløftige Beregninger over deres Levetid; men — hvad der

var værre — man fik bogstavelig ikke Fred for hans Udviklinger, og Samlivet med ham var da ogsaa aldeles uholdeligt. Hans Konstruktionsmani medførte for øvrigt ogsaa, at han pantsatte og solgte alle sine Ejendele for at faa Penge til sine Opfindelser. De se let, at Umyndiggørelse her ikke er tilstrækkelig; Konen vilde ikke naa andet her ved end at indvikles i en Mængde Vindikationsssøgmaal mod alle Byens Pantelaanere og Marskandisere; thi Manden respekterede aldeles ikke Dekretet. Er det da virkelig for meget at forlange et Hjem befriet for en saadan sindssyg, som gør Samlivet til et Helvede og bringer sin Familie til Tiggerstaven?

Jeg skal endvidere referere for Dem en kvindelig Patient, som paa Indlæggelsestiden aldeles ikke kunde kaldes farlig for sig selv eller sine Omgivelser, men hvis Sygdom dog var saa generende for et enkelt Menneske, at man maatte have Ret til at anbringe hende paa en Sindssygeanstalt. Under Sygdommens videre Forløb naaede hun derimod baade at gøre utallige Selvmordsforsøg og at blive Morderske — for derved at opnaa selv at blive henrettet.

En 45aarig ugift Lærerinde indlagdes paa St. Hans Hospital. Hendes Morfader døde 50 Aar gl. efter i nogle Aar at have lidt af Forrykthed; en Moster skal have været sær og aparte og slem til at løbe efter Præster. Faderen selv var instabil i mental Henseende. Som Barn var hun sky med Hang til Læsning, kolerisk, energisk, meget selvstændig, godt begavet og flittig; tog 40 Aar gl. Lærerindeeksamen med Udmærkelse. I sit 25de Aar havde hun en Forlovelse, der blev hævet, hvad hun tog sig nær. Senere stiftede hun Bekendtskab med en Landsbypræst og kom i hans Hjem; skønt Forholdet fra hans Side var fuldstændig platonisk, troede hun dog, at han vilde ægte hende, og brød sig slet ikke om Folks Snak i Anledning af dette Forhold. Hun havde den Ide, at hun var frugtsommelig. Præsten giftede sig imidlertid med en anden, og dette gav Anledning til Sygdommens tydelige Fremkomst. Under et paafølgende Besøg i Præstens Hjem, hvortil hun var inviteret, viste hun sig meget eksalteret og trængte sig undertiden om Natten ind i Præstens Sovværelse for at jage Konen ud af Sengen, paastaaende at Pladsen var hendes. Hun indlagdes nu paa 6te Afdeling, angav her i 2 Aar at have været under Præstens Vilje, som hun maatte adlyde. Hun kunde ikke længer

tænke selvstændig, hun følte Dødsangst over sig, naar hun satte sig op imod Præstens Vilje; hun hørte stadig hans Stemme. Hun flygtede fra Kommunchospitalet og kom samme Dag til Præstens Hjem. Derefter indlagdes hun paa St. Hans Hospital. Her svarede hun klart paa alle Spørgsmaal, undtagen hvad der vedrørte Præsten. Hun gjorde mangfoldige Forsøg paa at undslippe og kom ogsaa flere Gange til Præstens Hjem. Hun begyndte senere paa Selvmordsforsøg, og medens hun ikke tidligere havde været farlig for sine Omgivelser, lagde hun nu en skønne Dag en Strikke om en Medpatients Hals, saa at denne straks døde. Hendes Motiv hertil var, at hun selv vilde henrettes.

En anden 46aarig Kvinde havde faaet samme Ide. Hun troede nemlig, at en Direktør for et Gartneri, hos hvem hendes Søn var i Lære, var hendes afdøde Mand og blot havde taget et andet Navn; da hun overtraadte et Polititilhold om ikke at indfinde sig hos ham, idet hun bl. a. en Dag, da han var syg, trængte sig ind i hans Værelse og forlangte at komme op i Sengen til ham, blev hun indlagt paa 6te Afdeling og senere overflyttet til St. Hans Hospital. Det er særlig Præsterne, der faa saadanne Kvinders Kærlighed at føle. Der er endogsaa dem, der have været saa energiske, at de have flyttet hele deres Møblement hen i »Genstandens« Lejlighed.

Til den store Gruppe sindssyge, der genere deres Medmennesker, høre først og fremmest Kværuanterne, som De sikkert kende godt fra det praktiske Liv. De fleste af disse maa ubetinget betragtes som uskadelige Stakler, hvis Handlinger ikke staa i Forhold til deres Trusler. At dog ogsaa disse kunne blive saa generende for deres Omgivelser, at Tvangsindlæggelse bliver berettiget, skal jeg nævne Dem et Eksempel paa:

Ved 1ste Kriminelkammer behandlede for et Par Aar siden følgende Sag: En Kaptajns Frue, som havde mistet sine 2 Børn, saa en Dag paa Gaden en fattig Kone med en lille Pige. Hun faar Medlidenhed med Barnet, der er i en elendig Forfatning, tager Moderen og Barnet med sig hjem, giver dem Mad og Penge og sit afdøde Barns Klæder. Nogen Tid efter tog Øvrigheden Barnet fra Forældrene, fordi de forsømte dets Pleje, og Konen bestormede fra nu af Kaptaj-

nens Frue med de gemeneste Beskyldninger. Hun og Manden, der var fordrukken, samlede daglig Gadeopløb uden for Kaptajnens Vinduer, og naar denne eller Fruen kom paa Gaden, forfulgte de dem, skældte dem ud for Tyveknægt og beskyldte dem for at have »stjaalet deres Arving«. Paa lignende Maade opførte de sig over for en Groserer af samme Navn som Kaptajnen. Hendes Talestrøm var ustandselig. Da hun til sidst kom med en Trusel, som der dog sikkert ingen Fare var for, at hun skulde realisere, om, at Kaptajnens Frue skulde »ligge død paa Trappen«, blev hun arresteret i Henhold til Strfl.s § 299 og derefter anbragt paa en Sindssygeanstalt.

Jeg skal derefter referere for Dem et Par Tilfælde, hvor sindssyge have prostitueret sig selv i en saadan Grad, at Tvangsindlæggelse var forsvarlig. Det ene er en hæderlig gammel fhv. Embedsmand, som i en senil Sløvsindstilstand tilfredsstiller sin Kønndrift paa den Maade, at han løber ud paa Trappegangen, naar der kommer Damer forbi, og lader sit Vand i deres Paasyn. Politiet vægrede sig ved at indlægge ham paa 6te Afdeling men gav Familien det Raad at indsende en Anmeldelse, saa skulde han blive arresteret og indlagt til Observation. Altsaa, vi ere nu — mod Slutningen af det 19de Aarhundrede — naaet saa vidt i Humanitet mod vore sindssyge, at naar en agtet og anset Mand, som har levet et retskaffent Liv, paa sine gamle Dage bliver sindssyg, og Familien har Krav paa, at han behandles som saadan, kan dette ikke opnaas, uden at han først skal slæbes i Fængsel!

Et andet Eksempel er følgende:

En 35aarig Kvinde, der er stærkt disponeret til Sindssygdom, viste pludselig Tegn dertil. Hun havde været gift i 14 Aar og havde altid været naturlig. Hendes Livsførelse havde været retskaffen, og hun havde opdraget 5 Børn godt. Saa forandrede hun sig, hun begyndte at blive underlig, forsømte Huset og Børnene og kunde sidde i timevis og stirre ud for sig; hvad hun hørte, opfattede hun forkert og tillagde andre de underligste Meninger. Hun lod sig uden Mandens Vidende antage som Vaagekone paa Øresundshospitalet; da Manden fik dette Forhold hævet, talte hun om, at nu havde hun snart selv lært at være Doktor. I den senere Tid før Indlæggelsen paa Kommunehospitalet gik hun rundt paa Arbejdspladserne og tilbød Samleje for 1 Kr. Hun indfandt sig til sidst ogsaa en Dag paa Kommune-

hospitalets kirurgiske Konsultationsstue og tilbød den vagthavende Læge Samleje, idet hun samtidig lod falde nogle Ytringer om, at hun ogsaa forstod sig paa Fosterfordrivelse.

Paa Indlæggelsestiden kunde denne Patient absolut ikke kaldes farlig i Cirkulærets Betydning. Nu er hun imidlertid stærkt hallucineret og har, rimeligvis som Følge heraf, gjort Tilløb til at kvæle en Læge paa Hospitalet. Det gaar overhovedet med mange af de farlige sindssyge, navnlig de forrykte, saaledes, at de ikke til enhver Tid ubetinget kunne siges at være farlige for deres Omgivelser. Paa den anden Side er der mange, om hvem man maa sige, at de, hvad Øjeblik det skal være, igen kunne blive farlige og derfor maa behandles paa samme Maade som dem, der altid kunne siges at være farlige. Lægens Attest kan imidlertid i et saadant Tilfælde kun lyde paa, at de kunne blive farlige, og en saadan Attest tager Politiet ikke for gyldig, lige saa lidt som det selv anstiller nærmere Undersøgelser og paa Grundlag af disse foretager Indlæggelsen; Politidirektøren i Kjøbenhavn har nemlig i en Dagsbefaling af 27. Juni 1895 udtrykkelig foreskrevet, at der ikke for Fremtiden skal optages nogen Rapport af Politiet; Politiets Virksomhed bestaar kun i at yde den faktiske Bistand, naar Formaliteterne ere i Orden (jfr. til Støtte herfor nærmere Cirkulærets Udtryk: Hjælpen bør ydes, saa snart o. s. v.), og Ansvaret for Indlæggelsen er Familiens og Lægens. Men hvorledes skal en Læge kunne udstede Attesten i anden Form, naar han f. Eks. bliver hentet op til ham fuldstændig ukendte Mennesker? Disse Tilfælde høre overhovedet til de vanskeligste at have med at gøre i Praxis; Lægen kan ikke give Attesten i den forlangte Formulering, og dog kan han være fuldstændig klar paa, at Tvangsindlæggelse til Observation i hvert Fald burde finde Sted. Et saadant Helvede, som det kan være, at leve sammen med en forrykt Mand, leve mange Kvinder i; skilte kunne de ikke blive, da Konen ikke kan faa Attest for, at Manden er sindssyg, og flytte fra ham, vil hun ikke,

da han forlanger at faa Børnene; saa leve de da sammen i dette Helvede for hende, og en skønne Dag myrder han hende. Som Paradigma paa et saadant Hjem behøver jeg kun at henvise til den alkoholisk-forrykte Frederiksbergmorder, hvis Sag var for Højesteret for et Par Aar siden. Der burde være en nem Adgang til at faa en saadan forrykt indlagt til Observation og Forholdene undersøgte nøje. For øvrigt skal jeg ikke komme nærmere ind paa de egentlig farlige sindssyge, dem ere vi jo alle enige om kunne tvangsindlægges.

Tilbage har jeg kun at anføre et Tilfælde, hvor Tvangsindlæggelse kan finde Sted, uagtet den sindssyge ikke i nogen Retning kan siges at være farlig for nogen eller generende for sig selv eller sine Omgivelser. Dette kan nemlig finde Sted, fordi hans Sygdom medfører, at han ikke kan tjene sit Livsophold og derfor kun har Valget mellem Fattiggaarden og en Sindssygeanstalt. For dem, der falde Fattigvæsenet til Byrde, indeholdes Hjemmelen hertil i Fattigloven, og for de andre Tilfældes Vedkommende i den Omstændighed, at naar Slægtninge ville redde en sindssyg fra Ladegaarden ved at betale for ham, kunne de ogsaa stille det Vilkaar, at han skal leve i en Sindssygeanstalt; vil han ikke det, ignorerer man hans Vilje, der bunder i fejle Forudsætninger. Overhovedet gælder det om mange sindssyge, at naar deres egentlige Sindssygdom er forbi, ere de saa sløvede, at de ikke ere farlige længer, men de egne sig paa den anden Side heller ikke til at leve ude i Livet og kæmpe for Tilværelsen, og deres rette Hjem bliver derfor Sindssygeanstaltens Plejestiftelser. Jeg skal nævne Dem et Eksempel paa en saadan sindssyg, der har levet i 35 Aar paa en Sindssygeanstalt. Han, der oprindelig var Kontorist og var ret vel begavet, blev pludselig syg, passede ikke sit Arbejde, men betragtede i timevis Manden paa Frelserens Taarn, mødte hver Dag paa Børsen, hvor han troede at gøre store Forretninger, overværede alle Salg paa Trommesalen og troede, at man fik alting

frit — fordi Svogeren betalte for ham. Hans Dag er i alle de Aar gaaet med Spadsereture i Omegnen og med at bede et Monstrum af en Bønnebog paa et halvt Hundrede Sider 3 Gange daglig igennem. Jeg skal som Kuriosum give Dem en Mundsmag paa disse Bønner.

Bønner for Dag og Nat.

Klokken Aar og Naar skabte Vor Herre Gudd denne Himmel og Jord i syv Dage.

Merkur Neptun Hall Fenger Pan Boisen. Med Dag og Nat. Lys og Mørke. Sol Maane Stjerner Skyer Luft Vand Planter Jord Stene Lerarter Jordarter Ærtsarter Metalsten Malmarter Metaller Dyr Mennesker Gødeurter Og se alt er saare Godt. Døden! Adam Eva Maria Jesus Christus Stefanus. Møller. . . . Dertil benytter man Troen Bønner Skabelsen Mytologi Bibelhistorie Salmesang.

Der skal Bønner til Livets Skole
Bønner til Livets Arbejde
Bønner til Stalle gøde
Bønner til Kirkebordet.

Giv mig Herre Gud en Salmetunge saa jeg ret for Dig kan synge højt og lydeligt.

Disse Bønner beder man 3 Gange daglig; 2 Gange om Aaret gaar man til Herrens Bord og hver 14de Dag tager man en Kop blodrensende The.

Om denne Patient maa De for øvrigt ikke tro, at man ikke skulde kunne tale et fornuftigt Ord med ham; tværtimod er han inde i mangfoldige Forhold, véd, hvad der er foregaaet i Kjøbenhavn i alle de 35 Aar, han slet ikke har villet derind — thi »den, der gav ham (o: Familien), skal tage ham« — og han konverserer Dem om alle politiske Begivenheder, som han følger gennem Aviserne til Punkt og Prikke. Første Gang, jeg traf ham, talte jeg med ham en halv Times Tid uden at finde andet aparte ved ham end en i øvrigt naturlig Senilitet; først da vi skiltes, og han lyste Velsignelse over mig, gik det op for mig, hvad han fejlede; De maa derfor aldrig lade Dem nøje med en Observationstid af 5 Minutter. Men farlig for sig selv eller sine Omgivelser, det er han absolut ikke, lige saa lidt som

han generer sine Omgivelser eller ruinerer og prostituerer sig selv. Han kan imidlertid ikke forsørge sig selv, og naar hans Familie vil forsørge ham paa Officiantafdelingen paa en Sindssygeanstalt, hvad den har gjort, vilde det jo være taabeligt at udskrive ham, som han ønsker; han vilde jo dog straks blive indlagt paa Ladegaarden. Men maaske er dette heller ikke god Latin for Lægmænd, som synes at mene, at man for at komme paa en Sindssygeanstalt mod sin Vilje skal have passeret Fængsler, Fattiggaarde, Fødselsstiftelser eller Hospitalernes Afdelinger for veneriske Sygdomme.

Men det er da i Virkeligheden ogsaa saa langt fra, at det for at tvangsindlægge eller tilbageholde en sindssyg — thi for begge Tilfælde ere de retslige Synspunkter jo de samme — er nødvendigt at godtgøre, at han er farlig for sig selv eller sine Omgivelser i den Forstand, Cirkulæret bruger disse Ord, at man tværtimod kan sige, at Tendensen i de moderne Sindssygelove i Europa og Amerika gaa i den stik modsatte Retning af den, vi ere slaaede ind paa. Naar vi i den seneste Tid herhjemme have faaet Spørgsmaalet ind i et forkert Spor, hidrører dette dels fra, at man har udmalet sig Opholdet paa en Sindssygeanstalt, som Lægmand jo ikke kender noget til, med alle de Rædsler, som en løbsk Fantasi og sindssyges sygelige Fremstillinger kunne frembringe (moderne Blykamre o. s. v.), dels fra, at man tillægger den sindssyges Mening om Hensigtsmæssigheden af Indlæggelsen og hans Viljebestemmelse i saa Henseende en fundamental Betydning. Det være nu langt fra mig at paastaa, at sindssyge overhovedet ikke kunne have nogen fornuftig Mening i saa Henseende, men man kan ikke tillægge denne Vilje en saa principiel Betydning, som man gør ved at indskrænke de Tilfælde, hvor Tvangsindlæggelse kan ske, til et rent Minimum. Den sindssyges Viljebestemmelse om hans egen Indlæggelse, d: naar han ønsker sig indlagt, kan maaske ogsaa være forkert og trænge til Korrektiv. Jeg nævner blot det Eksempel, som

maaske ikke er meget praktisk, at en Melankoliker, der véd, at han vil miste sit Embede, hvis han kommer paa en Sindssygeanstalt, vælger denne Behandling, skønt den ikke er nødvendig, fremfor Behandling paa en Nerveklirik, netop for at straffe sig selv for sine indbildte Synder. Jeg nævner ikke dette Eksempel, fordi det har nogen større praktisk Betydning, men fordi det viser, at den sindssyges Vilje kan bunde i forkerte Forudsætninger og derfor ikke bør tillægges principiel Betydning. Derimod er det fuldstændig rigtigt, som man kræver i England, at tage Hensyn til, hvad den syges Vilje kan antages at ville være, naar han bliver rask, med andre Ord: man umyndiggør ham med Hensyn til Spørgsmaalet om Nødvendigheden af hans Indlæggelse paa en Sindssygeanstalt. Man maa imidlertid ikke stille Sagen paa Hovedet ved at sige, at man skal respektere den syges Vilje saa længe, til der i det hele er Trang til en Umyndiggørelse. Den syge kan jo godt have en fornuftig Mening om sine øvrige personlige og økonomiske Forhold, fordi han ikke kan indse, at han trænger til Behandling paa en Sindssygeanstalt. Som Bevis paa, at man ikke i fremmed Ret, hvor man har Kodifikation eller fast Praksis om dette Emne, tillægger den sindssyges Vilje den Betydning, vi her hjemme tillægger den, skal jeg nævne Dem norsk og engelsk Ret. I den norske Sindssyge-lov af 17. Aug. 1880 siges saaledes ganske i al Almindelighed i § 9, at naar nogen som sindssyg forlanges optaget i en Sindssygeanstalt, bør dennes Overlæge undersøge, om hans Tilstand er saaledes, at Optagelsen er hensigtsmæssig for ham selv eller nødvendig for den offentlige Ordens og Sikkerheds Overholdelse. Hvis nogen vedkommende er utilfreds, kan Spørgsmaalet undergives en Kontrolkommissions Afgørelse. I § 10 siges dernæst, at sindssyge kunne indlægges af Politiet, naar de forstyrre den offentlige Sikkerhed, eller der enten ikke findes nogen, der har at iagttage deres Tarv, eller de, hvem dette nærmest paaligger, ikke paa en passende Maade sørge for deres Forplejning.

Jeg tror, at alle de Tilfælde, jeg foran har nævnt, gaa ind under Ordene i disse Paragraffer. Den Maade, man i Norge beskytter sig mod Indlæggelser, der ikke stemme med den syges Interesse, eller ikke ere nødvendige af Hensyn til andres Retsgoder, er, som nævnt, ved at tilstede Appel til en Kommission, der i det hele fører Tilsyn med Sindssygeanstalterne. Paa samme Maade gaar man ogsaa frem i England. Efter *common law* havde man dør den samme Regel, som vort Cirkulære giver: farlig for sig selv eller sine Omgivelser, men efter senere Parlamentsakter kræves kun, at den syge skal være egnet til »*care and treatment*« : Forsorg og Behandling i en Sindssygeanstalt. Tilsynet med denne Bestemmelses forsvarlige Brug føres ved, at enhver Tvangsindlæggelse skal grundes paa 2 Lægeattester og en Anmodning fra den, der er den syges nærmeste Værge i Slægten, samt sanktioneres af en bestemt Øvrighedsperson, som alene har med Sindssygevæsenet at gøre; denne skal tillige forlange en udførlig Beskrivelse af Sygdommen med Angivelse af de Fakta, Lægen selv har iagttaget, og dem, andre have observeret, samt hvem disse Personer ere. Ved selve Afgørelsen af, om den syge egner sig til at tvangsindlægges, er det en fastslaaet Regel, hvis Overholdelse paases af en Kommission, at denne Øvrighedsperson skal tage Hensyn til alle den syges Forhold, baade økonomiske, sociale og huslige, om han er farlig for sig selv eller andre, medfører Forstyrrelse af den offentlige Orden, er uskikket til at tage vare paa sig selv eller sine Affærer, er paavirkelig af Behandling paa en Sindssygeanstalt, samt hvorledes han selv kan antages at ville bedømme Indlæggelsen, naar han bliver rask. Naar dette Dekret ikke er afgivet, kan den syge kun holdes tilbage i 7 Dage og overhovedet kun indlægges, naar han er farlig for sig selv eller sine Omgivelser. En tilsvarende vid Adgang er foreslaaet i flere andre Lande, saaledes i det italienske Udkast, hvor det kræves, at den syge enten skal være farlig for sig selv eller sine Omgivelser, vække offentlig

Forargelse eller ikke passende kunne behandles hjemme. Derimod synes den svenske Lov af 2. Novbr. 1883 at hjemle en noget snævrere Adgang til Tvangsindlæggelse.

De ville maaske af disse forskellige Love kunne se, at man dér tilsteder en langt videre Adgang til Tvangsindlæggelse end Cirkulæret af 11. Juni 1895. Garantien mod Misbrug skaber man dels ved at lade Familien, den syges naturlige Værge, begære Indlæggelsen, dels ved at give enten Øvrigheden, Domstolene eller særskilte Kommissioner Tilsyn med Indlæggelsen og Tilbageholdelsen paa Anstalterne. Herhjemme ere vi derimod gaaede en anden Vej: Vi have indskrænket Tilfældene til et Minimum og paa den anden Side ladet Lægen træffe hele Afgørelsen og bære hele Ansvar for Indlæggelsen. Jeg har imidlertid søgt at vise, at hverken Chr. V.s Lov eller Cirkulæret kunne betragtes som Udtryk for vor Rets Regler paa dette Omraade. Jeg har endvidere ved praktiske Eksempler, tagne lige fra Livet, søgt at vise, at Tvangsindlæggelse burde kunne finde Sted i andre Tilfælde, end de i Cirkulæret nævnte, og hvilke disse ere. Tilbage er der kun at undersøge, om der ikke andetsteds i Lovgivningen eller Lovgivningens Grundsætninger findes Principper, som lade sig anvende paa disse Forhold. Et saadant Princip er nu Nødretten. Hidtil har man imidlertid givet denne Grundsætning en temmelig begrænset Anvendelse, idet man dels kun tilstedede Nødret til Fordel for ganske enkelte Retsgoder (de absolutte Retsgoder), dels ligeledes fordrede, at Indgrebet kun maatte ske i enkelte Retsgoder, jfr. Strfl. § 41. I den seneste Tid er imidlertid Prof. Torp gaaet adskilligt videre, idet han i Tidsskrift for Retsvidenskab for 1897: »Om den saakaldte Nødret« hævder, dels at Nødretsspørgsmaalet foreligger overalt, hvor Forholdet er det, at det for at bevare et Gode, uden Hensyn til dettes Art, er nødvendigt at krænke et andet eller udsætte dette for Fare, dels at den almindelige Regel om Handlefrihedens Grænser indeholder hele Løsningen af Nødretsspørgsmaalet. Da nu Læren om Handlefrihedens

Grænser gaar ud paa, at disse bør fastsættes efter en fornuftig Afvejelse af, paa den ene Side den Fare for andres Retsgoder, Handlingen medfører, paa den anden Side Handlingens Nytte og Nødvendighed i andre Retninger, kommer Spørgsmaalet, om Nødret skal antages at foreligge, altsaa til at bero paa, om Afvejelsen af de 2 Retsgoders relative Værdi fører til at give det Fortrinnet, som krænkede det andet. Prof. Torp bestrider endvidere over for enkelte Forfattere, at man ved Bedømmelsen af Retsgodernes Værdi ubetinget kan opstille følgende Skala: Liv, Sundhed, Frihed, Ære, Formue; alt maa her bero paa de individuelle Ejendommeligheder ved det enkelte Tilfælde. Heraf kunne vi altsaa se, at efter Torp heller ikke Friheden er et absolut Retsgode, men tværtimod under givne Omstændigheder maa vige endog for Retsgoder som Ære og Formue, og, overført paa Spørgsmaalet om Tvangsindlæggelse, vil sikkert den Udvidelse, Prof. Torp har givet Nødretsteorien, være til god Nytte, selv om der maaske ogsaa skulde kunne gøres enkelte Indvendinger mod Teoriens Vidde paa forskellige Retsomraader. Naar man endvidere betragter den Tvangsindlæggelse, som finder Sted for den sindssyges egen Skyld, hvor altsaa hans egne Retsgoder af forskellig Art staa paa Spil, som en Art nødretlig Intervention fra Familiens og Samfundets Side — og det er jo dog til syvende og sidst netop Samfundets Interesse i Retsgodernes Integritet og den derfra udledede Regel om Handlefrihedens Grænser, der ligger til Grund baade for Umyndiggørelsesinstituttet og disse Tilfælde af Tvangsindlæggelse — forklarer Teorien egentlig træffende, hvorledes man over for det ene Menneske kan tilstede en Tvangsindlæggelse, medens man nægter den over for et andet Menneske i den samme syge Sindstilstand. Naar f. Eks. en Levemand i cycliske Eksaltationsperioder, der ikke kunne kaldes Mani, blot slaar lidt mere til Skaglerne, end han ellers gør, lad ham saa ride Stormen af ude, som han vel i det hele slingrer sig frem gennem Livet; men naar en uskyldig ung Pige i den samme

syge Sindstilstand giver sig hen til det samme lette Liv, er der Grund for Samfundet og Familien til at skærme om hendes Ære og Sundhed. Hvad der er et Gode for det ene Menneske, er nemlig ikke altid et Gode for det andet og derfor heller ikke altid for Samfundet. Den bedste Ledetraad faar man derfor i mange Tilfælde ved at spørge med Englænderne: hvorledes vil du bedømme din Indlæggelse, naar du engang bliver rask.

Men er da nu Prof. Torps ideale Nødrets-Grundsætning ogsaa gældende Ret? Dette antager han ud fra sin Begrundelse af Teorien og sikkert med Rette; thi den »Nød«, der bryder alle Love — som det hedder i Ordsproget —, er ikke en, muligvis for snæver, Lov om Nødret, men den forhaandenværende faktiske Nødstilstand; det er Livet selv, som sprænger de Lænker, der smeddes om det. Hvad der kan være Anledning til at gøre opmærksom paa, er kun dette, at det i mangfoldige Retsforhold spiller en saa stor Rolle at have forud fastsatte ufravigelige Retsregler, idet Borgerne skulle kunne indrette deres Forhold i Tillid til disse, at man kun i et meget begrænset Omfang kan tilstede Afvigelse derfra ud fra Nødretsgrundsætningen. Dette Moment faar imidlertid ingen Betydning for Spørgsmaalet om Tvangsindlæggelse, idet Borgerne selvfølgelig i deres Dispositioner intet Hensyn ville tage til, om de, hvis de engang blive sindssyge, kunne tvangsindlægges under de i Strfl.s § 41 nævnte Betingelser eller efter de Regler, som udledes af Læren om Handlefrihedens Grænser. Jeg nærer da heller ikke nogen Betænkelighed ved at sige, at Cirku-læret i mangfoldige Tilfælde slet ikke er blevet overholdt; naar Nøden har været stor, har en Læge taget Ansvaret paa sin Kappe og udstedt Attesten i den forlangte Form; thi Lægerne træffe nu engang helst Forholdsregler, som Situationen byder det. Under den ulovbestemte Tilstand, hvori vi befinde os i Spørgsmaalet om Tvangsindlæggelse, maa det under alle Omstændigheder fastholdes, at Reglen om Nødret, saaledes som denne bør udledes af Læren om Handle-

frihedens Grænser, her umiddelbart er gældende Ret. Man bør selvfølgelig søge at skabe Garantier for en forsvarlig Brug af Indlæggelsesinstituttet og en Vurdering af de forskellige Retsgoder, som ogsaa tager et retfærdigt Hensyn til de sindssyges store Interesse i at bevare Friheden, men man kan ikke løse Konflikten saaledes, som Cirkulæret uden tvingende Grund fra vor Lovgivnings Side har gjort det; man maa derimod skabe Garantierne paa anden Maade, ved en Autorisation af Indlæggelsen fra en Myndighed, som baade har den nødvendige Indsigt og Betingelsen for at kunne handle hurtigt. Vi kunne vist derfor i Aften i hvert Fald forenes i Haabet om en fornuftig Sindssygelovgivning. Som Forholdene have været i de sidste Aar, kunne de ikke vedblive at være i Længden; ikke blot have de sindssyges Meninger spillet en alt for stor Rolle i den offentlige Diskussion, men mange Familier have maattet lide meget, fordi de ikke i Tide kunde faa deres sindssyge anbragte paa en Sindssygeanstalt. Paa St. Hans Hospital findes en imbecil, kværunderende Kvinde, hvis daglige Evangelium er dette, at »Verden er en stor Galeanstalt, hvor de gale gaa løse omkring, og de kloge indespærres i Celler«. I denne sidste Paastand vil hun desværre endnu finde mange Tilhængere blandt Lægfolk. Lad os imidlertid haabe, at det ikke i Fremtiden maa blive saaledes, men at det efterhaanden maa gaa op for Folk, at Indlæggelsen og Tilbageholdelsen paa Sindssygeanstalterne ske efter humane og retfærdige Grundsætninger. Og lad os saa ogsaa samtidig haabe, at vi Jurister, naar vi skulle til at skrive vore Love om sindssyge, i al Fald ikke affatte dem saaledes, at det en skønne Dag bliver nødvendigt for os »kloge« for at faa Fred for de »gale« at lade os indespærre i en Celle.
